

Dr hab. Dorota Michułka, prof. UWr

22.11.2021

Instytut Filologii Polskiej

Uniwersytet Wrocławski

**Recenzja dorobku naukowego oraz rozprawy habilitacyjnej dr Magdaleny Stoch**  
***Jak czytamy książki? Recepja literatury w krakowskich i wielickich grupach***  
***czytelniczych*** (Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Pedagogicznego, Kraków 2021, ss.  
249)

### **Sylwetka Habilitantki**

Dr Magdalena Stoch ukończyła studia magisterskie w 2008 roku, uzyskując dyplom magistra filologii polskiej w zakresie specjalności nauczycielskiej (praca magisterska *Kulturowa teoria płci a tożsamość podmiotu lirycznego w najnowszej poezji polskiej* pisana była pod kierunkiem prof. dr hab. Adama Kulawika). W 2014 roku dr Magdalena Stoch otrzymała dyplom doktora nauk humanistycznych w dyscyplinie literaturoznawstwo (specjalność: *gender studies* w humanistyce). Rozprawa doktorska pisana pod kierunkiem prof. dr hab. Bogusława Skowronka opatrzona została tytułem *Dyskurs genderowy na lekcjach języka polskiego* (recenzenci rozprawy: dr hab. J. Kochanowski, prof. UW oraz prof. dr hab. Agnieszka Ogonowska UP). Od 2015 roku dr Stoch zatrudniona jest na stanowisku adiunkta w Katedrze Mediów i Badań Kulturowych Uniwersytetu Pedagogicznego im. KEN.

Dr Stoch jest osobą pracowitą, aktywną, odpowiedzialną i dobrze zorganizowaną oraz umiejętnie łączy pracę naukową i dydaktyczną z zaangażowaniem społecznym. W ciągu ostatnich 6 lat pełniła w swojej macierzystej uczelni różne istotne funkcje organizacyjne (np. sprawowała funkcję sekretarza oraz była członkinią komitetów naukowych w organizowanych przez Uniwersytet Pedagogiczny konferencjach naukowych (np. *Kino film, psychologia; Film jako narzędzie edukacji antydyskryminacyjnej i edukacji o prawa człowieka; Gender – Edukacja – Praca. Uczelniane rozwiązania antydyskryminacyjne*), pilotowała seminaria *Uczelnie bez dyskryminacji* (2018, 2019), uczestniczyła w pracach zespołów badawczych realizujących projekty finansowane w konkursach krajowych

(np. w latach 2018-2019 brała udział w projekcie *Krytyczne myślenie i analiza przekazów medialnych: młodzi liderzy i liderki na rzecz bezpieczeństwa i sprawiedliwości*, który organizowany był przez Ośrodek Badań nad Mediami i Fundację Autonomia); uczestniczyła także w kilku innych projektach i grupach eksperckich, np.: 1/. „STOP seksistowskiej mowie nienawiści”, którego owocem stała się publikacja na temat walki z przemocą (*Zablokuj seksizm – odzyskaj moc. Przewodnik po działaniach przeciwko seksistowskiej mowie nienawiści*); 2/. *Uniwersyteckie standardy przeciwdziałania przemocy i dyskryminacji* (koordynatorka projektu w latach: 2015-2019); 3/. *Uchodźcy? Zapraszamy!* oraz *Nie lajkuję, reaguję! Przeciwdziałanie mowie nienawiści w mediach społecznościowych*; jest członkinią trzech towarzystw naukowych: Alumni Association – stowarzyszenia absolwentów programu 21st Century Changemakers: Trend Leaders Promote Social Media Discernment among Youth (2020), Polskiego Towarzystwa Pedagogicznego (2017) oraz Polskiego Towarzystwa Kulturoznawczego (2015); brała udział dydaktycznym programie ERASMUS+ (2016, 2017 – Uniwersytet w Wilnie, Uniwersytet w Lizbonie).

Habilitantka jest również recenzentką czasopism o charakterze edukacyjnym i kulturoznawczym [np. „Progress” (Uniwersytet Gdański), „Journal of Literature, Culture and Literary Translation” (Uniwersytet w Zadarze), „Adeptus”, „Ars Educandi” (Uniwersytet Gdański)].

W zainteresowania naukowe wpisują się także znakomicie zajęcia dydaktyczne Pani Doktor Stoch, związane nie tylko z wiedzą o kulturze, ale również z problematyką antydyskryminacyjną oraz z tematem mediów społecznościowych, na przykład: „Wykluczenie kulturowe i jego profilaktyka”, „Stereotypy i uprzedzenia w tekstach kultury”, „Aktywizm w mediach społecznościowych”, „Gender w kulturze”, „Polityka antydyskryminacyjna w mediach” oraz opieka merytoryczna sprawowana nad Kołem Naukowym COOLturoznawcy. Ponadto, co istotne dla rozwijania kompetencji redakcyjnych oraz umiejętności szeroko pojętej pracy filologa i kulturoznawcy, Pani Stoch pełni również funkcję sekretarza redakcji czasopisma „Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis. Studia de Cultura”.

W Uniwersytecie Pedagogicznym dr Magdalena Stoch pełni funkcję z-cy Dyrektora Instytutu Filologii Polskiej; jest także Pełnomocnikiem Rektora UP ds. równego traktowania.

Aktywność naukowa i lista publikacji Badaczki już po uzyskaniu stopnia doktora prezentuje się następująco: dwie monografie, 20 artykułów w edycjach zbiorowych i czasopismach, redagowanie i współredagowanie dwóch numerów monograficznych czasopisma „Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis. Studia de Cultura”.

### **Ocena osiągnięcia naukowego będącego podstawą złożenia wniosku o nadanie stopnia naukowego doktora habilitowanego**

Habilitantka wskazuje jako osiągnięcie naukowe monografię *Jak czytamy książki? recepcja literatury w krakowskich i wielickich grupach czytelniczych* (2021), w której omawia zjawisko grup czytelniczych działających współcześnie w Krakowie i w Wieliczce. Dr Stoch zwraca przy tym szczególną uwagę na szeroko pojęty kontekst lekturowych dociekań (np. style lektury, praktyki czytania), przemiany zachodzące w obszarze teorii i praktyki recepcji, opierając swoje rozważania o wyniki badań empirycznych, dokonuje przeglądu prac odwołujących się do estetyki recepcji (np. do publikacji badaczy reprezentujących szkołę z Konstancji) oraz, uwzględniane współcześnie, badania feministyczne, postkolonialne czy afektywne. Badaczka zwraca także uwagę na określony styl odbioru tekstu literackiego (np. erudycyjny, analityczny, zinstytucjonalizowany, zindywidualizowany), przywołując figurę kontemplującego intelektualisty, „która przeniknęła z kultury i społeczeństwa do formalnej krytyki literackiej, badań akademickich i teorii odbioru czytelniczego” (Autoreferat, s. 2).

Publikacja dr Stoch jest klarowna kompozycyjnie, układ treści poszczególnych części jest logiczny i przekonujący, poetyka tytułów uporządkowanych segmentów rozprawy jest czytelna i jasna. Badaczka w swoim wywodzie realizuje konsekwentnie postawione na początku rozważań naukowe tezy, przechodząc zgrabnie od teorii do praktyki i zwraca uwagę na kolejno omówione zagadnienia wpisane w pięć rozdziałów: 1. Recepcja literatury. Konteksty teoretyczne; 2. Czytanie jako doświadczenie kolektywne. Przegląd wybranych praktyk lekturowych; 3. Grupy czytelnicze jako obiekt

badań; 4. Recepcja literatury w krakowskich i wielickich grupach czytelniczych. Badania własne; 5. Dyskursy grup czytelniczych; 5. Podsumowanie (załączniki: a/. wykaz obserwacji uczestniczących; b/. grupy czytelnicze – formularz badania ankietowego).

Książka jest bogata metodologicznie i głęboko zakorzeniona w literaturze przedmiotu z zakresu teorii literatury, poetyki i krytyki literackiej. W wywodzie Autorki, szczególnie w pierwszej – teoretycznej części pracy, dr Stoch wskazuje między innymi na prace Michała Głowińskiego, Stefana Zółkiewskiego, Janusza Sławińskiego, Janusza Lalewicza, Michała Pawła Markowskiego Romana Ingardena, Wolfganga Isera, Hansa Roberta Jaussa, Stanleya Fisha czy Rity Felski. Badaczka wydobywa także, co cenne, zależności, między krytyczną refleksją humanistyczną środowiska akademickiego a społecznymi obiegami literatury (Autoreferat, s. 15), podkreślając między innymi znaczenie takich pojęć jak: konkretyzacja dzieła literackiego, miejsca niedookreślenia, „wspólnota interpretacyjna”, horyzonty oczekiwań, fuzja horyzontów, kultura uczestnictwa, odniesienia do kontekstów intertekstualnych oraz zjawiska „powtórnej konkretyzacji” zachodzącej zdaniem badaczki wtedy gdy: „w przypadku lektury kolektywnej indywidualne konkretyzacje zderzają się (...) z procesami odbioru dzieła literackiego przez innych, realnie istniejących czytelników i czytelniczki” (Autoreferat, s. 2).

Badając grupy czytelnicze dr Stoch uwzględnia perspektywę tożsamości i podkreśla wagę takich kategorii, jak: płeć, rasa, status ekonomiczny i społeczny, natomiast, zdaniem Autorki książki, sama lektura tekstu – „przestaje być procesem wyłącznie intelektualno – emocjonalnym: pojawia się propozycja czytania jako aktu solidarności” (Autoreferat, s. 4). Interesująco prezentuje się w monografii część „historyczna” poświęcona między innymi przeglądowi dawnych kolektywnych praktyk kulturowych, np. wędrującemu słowu mówionemu w przestrzeniach kultury popularnej (odpustom, jarmarkom, targom i gospodom), kulturze dworskiej i ziemiańskiej, salonom i kawiarniom literackim, samokształceniowym kołom, czytelniom i bibliotekom, klubom literackim, szkołom i uniwersytetom, ale także – współcześnie – mediom społecznościowym oraz szerzej rzeczywistości konsumpcyjnej. Jak zauważa dr Stoch: „Stopniowo rynek literacki zastąpił tradycyjne formy arystokratycznego patronatu. Rynek czytelniczy naznaczony został takimi procesami jak: wzrost mobilności, rozwój

nowych technologii, globalna wymiana informacji, makdonaldyzacja i homogenizacja gustów. Badania literackie zwróciły się w stronę analiz tego, jak literatura jest konsumowana, utowarowiona i inkorporowana w ramach globalnego rynku cyrkulacji dóbr” (Autoreferat, s. 6) wraz z zachwianiem tradycyjnego podziału na eksperta/producenta oraz amatora/konsumenta (Autoreferat, s. 7).

Istotną kwestią podjętą przez Magdalenę Stoch jest niewątpliwe perspektywa badań etnograficznych omówiona między innymi przez Elizabeth Long, która analizowała działalność kobiecych grup czytelniczych w Houston (w Teksasie), uwzględniając motywacje i wybory czytelnicze „klubowiczek”, oraz omawiała społeczne, kulturowe i ekonomiczne zmiany, które wpłynęły na określenie nowego miejsca i roli kobiet we współczesnej rzeczywistości, zmiany, które mogły zachęcić kobiety do aktywnego uczestnictwa w kulturowych praktykach. Long podkreślała, że wybór książek „związany jest z tożsamością grupy, która często jest wyrażana w nazwie, jak w przypadku Feministycznego Klubu Książki, Grupy Romansowej, Klubu Książki Tajemniczej, Klubu Biografii, Klubu Poezji itp. [a, dop. D.M.] Różne grupy inspirują się nawzajem” (E. Long, *Book Clubs. Women and the Uses of Reading in Everyday Life*, Chicago – London: The University of Chicago Press, 2003: 91- 103; Cyt. za M. Stoch, *Jak czytamy książki? Recepcja literatury w krakowskich i wielickich grupach czytelniczych*, Kraków 2021, s. 71; zob. E. Long, *O społecznej naturze czytania*, tłum. M. Maryl, w: *Socjologia literatury. Antologia*, red. G. Jankowicz, M. Tabaczyński, Kraków 2015, s. 88- 124).

W rozważaniach Magdaleny Stoch wyróżniony zostaje także szereg czynników wskazujących np. na czytanie intertekstualne, pełne analogii, aluzji, anegdot, dygresji, ale także odniesień do autobiografii uczestników (zob. P. Lejeune, *Pakt autobiograficzny*, „Teksty: Teoria Literatury, Krytyka, Interpretacje”, nr 5(23), s. 31- 49) czy frapującego od dawna badaczy recepcji literatury obrazu odbiorcy zaangażowanego i eksploatowanego w badaniach literaturoznawczych zagadnienia identyfikacji czytelnika z bohaterem (w tym miejscu warto zwrócić uwagę na pojęcia empatii oraz substytucji i przywołać publikacje H.R. Jaussa, *Wzorce interakcji w procesie identyfikacji z bohaterem*, w: *Współczesna myśl literaturoznawcza w Republice Federalnej Niemiec*, red. H. Orłowski, przeł. M. Łukasiewicz, W. Bialik, M. Przybecki (Warszawa: Czytelnik, 1986).

Interesujące dla grup czytelniczych i praktyk lekturowych aspekty odbioru tekstu literackiego powinny uwypuklić także literackie emocje, o których co prawda Habilitantka wspomina, ale gruntownie omawia te kwestie między innymi Maciej Maryl odwołując się do szeregu prac z tego zakresu. Szkoda, że zabrakło w monografii dr Stoch znaczącego dla tego obszaru eksploracji artykułu Macieja Maryła *Interpretator czy czytelnik? Projekt badań empirycznych nad stylami odbioru*, w: *Filozofia i etyka interpretacji*, red. Andrzej Szahaj i Adam Kola, 2007). Badacz zagadnienia interpretacji i poetyki odbioru uwzględnia w swoim wywodzie bowiem psychologiczny proces lektury przywołując konstatacje Martina Lindauera i podkreśla, iż „literatura posiada odniesienie kognitywne [*cognitive referent*], jako że jej zawartość i struktura wywołują w czytelniku marzenia, poglądy na znaczenie i wyczucie stylu” (M. Lindauer, *The Psychological Study of Literature*, Chicago: Nelson-Hall 1974, s. 139). W ujęciu czytania empatycznego, analizując prace Davida Mialla, Maryl zwraca uwagę także na zjawisko „pierwszoplanowości” i stwierdza: „David Miall porównuje proces lektury do lotu ptaka, który zmierza w określonym kierunku, posługując się w nawigacji konkretnymi wskazówkami orientacyjnymi (...) Pierwszoplanowość więc należy rozumieć jako koncept pragmatyczny, odnoszący się do dynamicznej interakcji pomiędzy autorem, tekstem (literackim) i czytelnikiem - pisze Willie van Peer. Z jednej strony, materialna obecność pewnych elementów pierwszoplanowych poprowadzi czytelnika podczas interpretacji i oceny tekstu; z drugiej strony, czytelnik będzie poszukiwał takich elementów, aby zaspokoić swe estetyczne potrzeby, czytając tekst literacki” (D. Miall, *An Evolutionary Framework for Literary Reading*, w: *The Psychology and Sociology*, red. D. Schram i G. Steen, Amsterdam: John Benjamins Publishing Company, 2001, s. 409; D. Miall, D. Kuiken, *The Form of Reading: Empirical Studies of Literariness*, „Poetics” 1998, nr 25, s. 328 oraz W. van Peer, *Stylistics and Psychology: Investigations of Foregrounding*, London: Croom Helm, 1986, s. 33).

Można by nazwać powyżej przywołane zagadnienia także „hipotezami interpretacyjnymi” (por. publikacje Stanisława Bortnowskiego), poszukiwaniem interpretacyjnych „słów-kluczy”, intuicyjnym odczytaniem lektury (w pewnym sensie także stylem lektury wskazującym na spontaniczność), Habilitantka używa na przykład

takich określeń jak: „czytanie amatorskie, motywowane przyjemnością i dążeniem do samorozwoju”, czytanie związane z odbiorem nieprzewidywalnym, immersyjnym (w badaniach omówione m.in. na podstawie obserwacji uczestniczącej, połączonej z nagraniem dyskusji i jej późniejszą analizą dyskursywną”, Autoreferat, s. 8), co w przypadku grup czytelniczych reprezentujących różne środowiska społeczne, udziału uczestników i uczestniczek w różnym wieku, dyskutantów i dyskutantek „nieprzygotowanych literacko”, ma – zdaniem Badaczki - istotne znaczenie.

Pisząc o swoistej „skuteczności” czytelniczej oraz perspektywie motywacji i zaangażowania w dyskusje o książkach, Habilitantka omawia w swojej monografii natomiast następujące, ważne w tym obszarze badań, publikacje: *The Discourse of Reading Groups* Davida Peplova, Joan Swann, Paopli Trimarco i Sary Whiteley (2016), *Reading Across Worlds. Transnational Book Groups and the Reception of Difference* (2015) Jamesa Proctera i Bethana Benwella czy *Reading as Collective Action* (2017) Nicholasa Hengena Foxa, podkreślając, iż istotnym czynnikiem integrującym grupy może być perspektywa kognitywno - socjologiczna, czytanie akademickie i intymne, doświadczanie lektury pełniące funkcje terapeutyczne oraz założenie, że kolektywne praktyki kulturowe (tu: wspólne dyskusje o książkach zakładające różnorodność opinii, krytycznych refleksji, ocen i wartościowania oraz zaangażowanie czytelnicze) nobilitują uczestników tych praktyk, ponieważ mogą stanowić oznakę przynależności do kulturowej elity.

Istotną część monografii *Jak czytamy książki?...* stanowi część empiryczna, szczególnie rozdział V, w którym Autorka koncentruje się między innymi na charakterystyce uczestników i uczestniczek grup dyskusyjnych, pisze o ich zainteresowaniach, światopoglądzie, powodach, które skłoniły ich do uczestnictwa w takich praktykach kulturowych, o czytelniczych gustach, o wzorcach bohaterów, sposobach wartościowania literackiego dzieła, ale także szerzej - o kontekstach metodologicznych (tu: „wspólnych ścieżkach feminizmu i postkolonializmu” , s. 140- 147).

W tej patii pracy rozważania Habilitantki, wskazując na kategorie zaangażowania oraz działania, odnoszą się do wyników analizy, interpretacji wybranych literackich utworów oraz dysksji jakie toczą się wokół konkretnych tekstów kultury, na przykład: *Kocie oko* Margaret Atwood, *Kaśka Kariatyda* Gabrieli Zapolskiej, *Zmierzch* Osamu Dazaia, *Służące*

do *wszystkiego* Joanny Kuciel – Frydryszak czy *Zielone sari* Anandy Devi. Oprócz słusznie przywoływanych w tym miejscu wywodu prac Nicholasa Hengena Foxa *Reading as Collection Action* (2017) czy publikacji Macieja Gduli *Nowy autorytaryzm* (2018) warto było odnieść się także do publikacji Ryszarda Nycza (R. Nycz, *Nowa humanistyka w Polsce: kilka bardzo subiektywnych obserwacji, koniektur, refutacji* 1/2017, „Teksty Drugie”, <https://journals.openedition.org/td/1814>), który rozważania łączące kwestie literaturoznawcze z pisarstwem odzwierciedlającym aktualne problemy społeczne oraz teksty promujące „sprawczość” i aktywne uczestnictwo w kulturze, wpisuje się w szerszy „projekt edukacyjny” – humanistyki zaangażowanej nazwanej „humanistyką społecznej przydatności” i pisze:

...humanistyka powinna podejmować i rozwiązywać przede wszystkim problemy społecznie i cywilizacyjnie istotne współcześnie, zamiast zamykać się w wieży z kości słoniowej swych anachronicznych, hermetycznych zagadnień (...) Humanistyka zaangażowana dała się poznać równie wcześniej swą zmasowaną „interwencją” w środowisko społeczne i mentalne, nastawieniem na zmianę *status quo* (istniejących społecznych podziałów, hierarchii, uprzywilejowań i stygmatyzacji), a generalnie charakterem subwersywno-emancypacyjnym (...) Na tym polu widać najwyraźniej, że aplikatywność nowej humanistyki (...) oznacza przede wszystkim zdolność do „przewietrzenia” i „przemeblowania” głów jednostek i zbiorowości – tyleż w sferze idei, co postaw, zachowań, sprawczych działań, emocjonalnej wrażliwości. I niewątpliwie najlepsze książki, spektakle, artystyczne działania (także polskich autorów) taki „aplikatywny” wpływ na odbiorców osiągają” (s. 21).

Przekonująco ujął powyższe kwestie także Przemysław Czapliński w dyskusji panelowej, opublikowanej w pokonferencyjnej książce *Literatura zaangażowana – koncepcje, programy, realizacje. Czy potrzebna nowa definicja?* (red. E. Ziętek – Maciejczyk, IBL PAN Warszawa 2006, s. 177). Badacz konstatował, że sytuację literatury zaangażowanej

„określa (...) dylemat Wielkich Narracji (...) pojmowanych jako formy komunikacji społecznej. To formy, które organizują nasze porozumiewanie się, to opowieści, poprzez które inicjujemy rozmaite rozmowy, kłótnie, debaty. To jednak także formy myślenia zbiorowego, konwencje, twarde pojęcia dyskursów społecznych które „namawiają” nas do działania. (...) Warunkiem uczestnictw w komunikacji masowej, a innej dzisiaj społeczeństwo nie zna, jest wykorzystanie Wielkich Narracji. Na tym więc polega dylemat współczesnego zaangażowania: trzeba je rozgrywać, wchodząc w kontakt z najważniejszymi formami mentalności zbiorowej” (*Literatura zaangażowana – koncepcje, programy, realizacje. Czy potrzebna nowa definicja?*, red. E. Ziętek – Maciejczyk i P. Cieliczko, IBL PAN Warszawa 2006, s. 177).

.....



\*\*\*\*\*

Podsumowując ocenę całego dorobku naukowego dr Stoch ze szczególnym uwzględnieniem Jej monografii *Jak czytamy książki?...chciałabym mocno podkreślić także wagę społecznego zaangażowania Habilitantki wynikającą nie tylko z Jej zainteresowań naukowych, ale także dużej świadomości obywatelskiej. Choć w niektórych przedstawionych do oceny publikacjach, analizy i interpretacje tekstów literackich wydają się nieco powierzchowne a konteksty metodologiczne uproszczone i „przeglądowe”, dr Stoch wykazuje w swoich pracach pełne zrozumienie dla zmieniającej się rzeczywistości społeczno- kulturowej oraz potrzeb edukacyjnych i obywatelskiego wychowania młodzieży w szkole XXI wieku. Warto wymienić w tym miejscu kilka ważnych rozpraw Badaczki, które taką perspektywę uwzględniają: *Przeciwdziałanie mowie nienawiści w szkole — zarys problemu, rekomendacje, O sposobach włączania problematyki antydyskryminacyjnej do nurtu edukacji formalnej, Kampanie społeczne w obronie praw zwierząt — typologia, kontekst medialny i teoretyczny.**

W tym obszarze oceny dorobku naukowego Habilitantki warto wskazać także artykuły o charakterze literaturoznawczym, uwzględniające współczesne reinterpretacje klasyki oraz wykorzystanie *gender studies* w lekturowych praktykach, np.: *Wizerunki kobiet w powieściach Władysława Orkana, „Cudzoziemka” Marii Kuncewiczowej czytana współcześnie — w stronę konsensualnej interpretacji tekstu literackiego, Mężczyźni w oczach kobiet — edukacyjny potencjał współczesnej polskiej prozy feministycznej, Siła i słabość jako składniki konstytuujące ludzką tożsamość. Próba definicji pojęć w oparciu o twórczość literacką Izabeli Filipiak, Kreacja bohatera neurotycznego w powieści współczesnej jako wyraz krytyki kultury: na przykładzie „Białoczerwonego” Dawida Bieńkowskiego.*

### **Konkluzja**

W kontekście naukowych eksploracji łączących literaturoznawstwo (w tym szczególnie socjologię literatury i kulturę literacką) oraz dydaktykę polonistyczną w swoich publikacjach Doktor Stoch odnosi się do różnorodnych lektur (zarówno do klasyki literackiej i do obowiązującego kanonu lektur szkolnych, jaki do tekstów znanych i popularnych poza szkolnym kanonem ), wpisując swoje rozważania na temat

współczesnej edukacji w złożony przecież szerszy społeczno – polityczny kontekst oraz niełatwą do zaaplikowania w literaturoznawczych rozważaniach perspektywę antydyskryminacyjną, która miejscami może powodować niebezpieczne „wyjście” z obszaru wywodu naukowego w stronę społecznej publicystyki. Dr Stoch chyba udało się uniknąć tego stylistycznego „przeniesienia” formy dyskursu – szkolna edukacja polonistyczna ( w monografii *Gender na lekcjach języka polskiego*) a następnie dobrze udokumentowane badania grup czytelniczych oraz zjawisko dobrowolnego, społecznego „uczestnictwa w kulturze” ( w monografii *Jak czytamy książki?...*) pozwoliły na „utrzymanie” rozważań Autorki w stylistyce naukowego dyskursu i w obszarze przekonujących społeczno - kulturowych dociekań badawczych. O dobrym przygotowaniu naukowym Badaczki świadczy także ( w przypadku obu monografii) obszerna bibliografia literatury przedmiotowej, uwzględniająca także prace zagraniczne.

Warto odnotować i docenić, że Badaczka uważnie traktuje zarówno ucznia, jak i nauczyciela, z zainteresowaniem i dbałością uwydatnia rolę uczniowskiego odbiorcy tekstów literackich, wydaje się baczną obserwatorką nie tylko szkolnej edukacji polonistycznej, ale całego współczesnego systemu polskiej oświaty, który w ocenie Habilitantki jest ideologiczną machiną respektującą nie tylko ustawowe dokumenty, ale także strukturą realizującą bezrefleksyjnie polityczne wytyczne. W tak pojmowanym szkolnym kształceniu poddającym się działaniom władzy, zdaniem Magdaleny Stoch brak zatem miejsca na indywidualizację nauczania, krytyczne myślenie uczniów, innowacyjność, wolny wybór, wolność i kreatywność kształcenia oraz szeroko pojmowaną samodzielność, szczególnie w przypadku dyskusji na temat zmieniającej się współczesnej rzeczywistości społeczno – kulturowej, tematu Innego, płciowości ( w tym modeli męskości i kobiecości), różnorodności, odmienności, zagadnienia przemocy czy problematyki wykluczania osób nienormatywnych.

Wydaje się, że rozprawy dr Stoch wypełniają tę lukę – są rzetelne naukowo, z zaangażowaniem prowokują do edukacyjnej dyskusji, zapraszają do społecznego, refleksyjnego dialogu, polemik i debat, odkrywają nowe, niezbadane do końca w obszarze polskiej edukacji humanistycznej i humanistyki zaangażowanej pola badawcze (np. łączenie dydaktyki polonistycznej z kulturą uczestnictwa), są spójne merytorycznie,

klarowne kompozycyjne, konsekwentne i przekonujące poznawczo oraz interesujące naukowo.

Stwierdzam zatem, bez żadnych wątpliwości, że cały dorobek naukowy, dydaktyczny i organizacyjny dr Magdaleny Stoch spełnia ustawowe warunki stawiane kandydatom/kandydatkom do stopnia doktora habilitowanego (spełnia wymogi ustawy z dnia 20 lipca 2018 roku - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. 2021, poz. 478, ze zm.).

Wnoszę zatem o dopuszczenie dr Magdaleny Stoch do dalszych etapów przewodu habilitacyjnego.

Dorota Michułka

